

ՀՐԱՏԱՐԵԿՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅ ԳՐԱԾՐԱԿ «ԼՈՍՍ» ՄԻՈՒԹԵԸՆ

ՊՍԱՆԵԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ ԹԻԻ 1

ԿՈՄՍՈՒՅԻ ՏԸ ՍԷԿԻԻՐ

ԹԻՆ ՊԸՐՏԸ

[ԱՌԱՎԱԽԱՂ ԵՐԿՈՒ ԱՐԱՐՈՎ]

Թարգմ. մ. ԳԷՈՐԳԻՍԱՆ

ԳՈՒԴԸՆ

ՅԱՂ. Մ. Ա. Ս. Ի. Ս.

1923

11
July

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅ ԳՐԱՍԻՐԱՑ «ԼՈՅՍ» ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ ԹԻՒ 1

ԿՈՄՍՈՒՀԻ ՏԸ ՍԷԿԻՒՐ

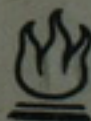
84
U

Թ Ի Ա Պ Ա Ր Տ Ը

(Առաքախաղ երկու արարով)

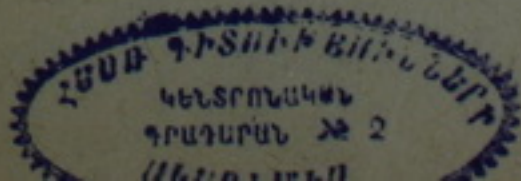
Թարգմ. վ. ԳԵՈՐԳԵԱՆ

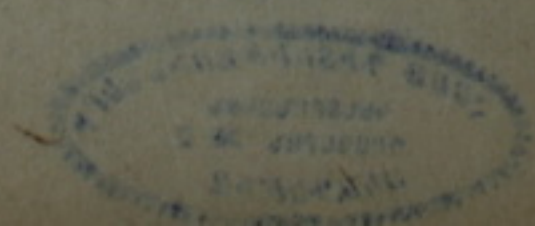
A II
29560

Տպ. «Մասիս»
ՊՈՒՔՐԷՇ

1923

Հայ Գրասիրաց «ԼՈՅՍ» Միութեան Յօդուած
 Յրդի նպատակն եր պարբերաբար հրատարակել ման-
 կա-պատանեկան եւ ժողովրդային զանազան ըն-
 սիր ու կրթիչ գործեր. համաձայն մեր խոսուածին՝
 մատենաւարի այդ շարքը կ'սկսինք Յրանսացի հրո-
 շակաւոր գրագիտունի՝ Կոմսունի Տը Սեկիւրի ԹԻ-
 ԱՊԱՐՏով (առակախաղ երկու արար), սիրուն մեկ
 քարգմանութեամբ երիտասարդ եւ ծանօթ գրագէտ
 Պր. Վարդան Գեորգեանի :

Վստան ընթերցող հասարակութեան մեր ձեռ-
 նարկին հանդէպ սաձաձ համակրանքին, հետզհետեւ
 հրապարակ պիտի հանենք մեր մատենաւարը նո-
 խացնող ինքնագիր եւ քարգմանածոյ ընտիր հրա-
 տարակութիւններ :

Հայ Գրասիրաց
 «ԼՈՅՍ» Միութեան Հիմնադիր
 Հ. Մ. ՊՈՏՈՒՐԵԱՆ

Ա Ն Ձ Ե Ր

ՎԱԼԱՆԹԷՆ, առաղձագործ	30	սարու
ՄՈՒՐԱՅԻԿ ՄԸ	35	»
ՔԱՂԱՔԱՊԱՀ ԶՕՐԱՅ ՏԱՍՆԱՊԵՏ ՄԸ	38	»
ՔԱՂԱՔԱՊԱՀ ԶՕՐՔ ՄԸ	32	»
ՏԷԶԻՐԷ	13	»
ԼԻՍԻԷՆ	13	»
ՇԱՐԼՑ	10	»
ԺԻԼԼԻԷՆ	12	»
ՏԻԿԻՆ ՔԼՕՓԷ	33	»
Պ. ՓԻՓԻՓԻՄ՝ գիւղապետի օգնական,		
ԳԻՂԱՆԵՆՅ ՄԸ		
ԲԺԻՇԿ ՄԸ		
ՄՍԱԳՈՐԾ ՄԸ		
ՈՐՄՆԱԴԻՐ ՄԸ		
ՍԱՐԱԳՈՐԾ ՄԸ		
ՊԱՅՏԱՐ ՄԸ		
ՇԱՏ ՄԸ ԴՊՐՈՅԱԿԱՆ ՏՂԱՆԵՐ		

(Տեսարանը՝ գիւղի մը մէջ :)

Թ Ի Ա Պ Ա Ր Տ Ը

Ա. ԱՐԱՐՈՒԱԾ

Տեսարանը կը ներկայացնէ գաւիթ մը, մէկ
կողմը՝ Տիկիին Գլօփէի տունը, միւս կողմը՝
ասաղձագործ Վալանթինի արհեստա-
նոցը. խորը՝ ծխական
դպրոցը:

Տ Ե Ս Ի Լ Ա.

Վալանթին, (առանձին կ'աւելանի պահարա-
նի մը շինութեան եւ կը հանգստանայ վայրկեան մը.)
— Մինչեւ այսօր ոչ մէկ բան չվրդովեց կեանքս:
Ուրկէ գալս եւ ինչ ընելս ոչ ոք գիտէ: Աստուած
կը պաշտպանէ զիս իրեն ապաւինելէս ի վեր...
Ինչ ահաւոր դժոխք մ'ըն էր որմէ զիս ազատեց
Ան... Մոռնալ կ'ուզեմ այդ յիշատակները: Սոս-
կալի են: Աշխատած ատենս աւելի քիչ կը յիշեմ
անոնք: (կ'սկսի աւելանիլ.)

Տ Ե Ս Ի Լ Բ .

Վալանթին, Լիւսիէն եւ Տեգիրե (նոս կը մտնեն երգելով.)

Տեգիրե (կ'երգե.) — Լաւ ծխախոտ ունիմ, դուն պիտի չունենաս:

Լիւսիէն. — Եւ սակայն ինձի պիտի տաս քիչ մը անկէ:

Տեգիրե. — Ո՛չ իսկ թեյ մը: Ամէնն ինձի:

Լիւսիէն. — Անձնասէ՛ր, կորսուէ՛:

Վալանթին. — Ի՛նչ կայ նայինք, տղա՛քս, պիտի ըսեն թէ կը կռուիք իրարու հետ:

Լիւսիէն. — Զարմանալի չէ: Տէգիրէն եւ ես երկուսեան սու ունէինք, ըսինք. «Դուն երկուսու ծխամորճ մը կը գնես — Իսկ դուն ալ երկուսու ծխախոտ — Դուն ինձի փոխ պիտի տաս ծխամորճդ — Դուն ալ ինձի պիտի տաս ծխախոտը: Եղաւ:» Կը գնեմ ծխամորճը, իսկ ան՝ ծխախոտը: Կ'ըսե՞ժ. «Տուր, որ լեցնեմ:» Ան կը յարէ. «Ո՛չ, ես պիտի սկսիմ առաջ: — Իմ ալ ուզածս այդ է, բայց վերջը կարգը իմինս պիտի ըլլայ: — Համաձայն ենք: Տո՛ւր ծխամորճը:» Կուտամ, կը լեցնէ, կը վառէ, կը ծխէ, լինցաւ ալ . . . «Իսկ ե՛ս — Դո՛ւն, կը յարէ. ահա ծխամորճդ: — Իսկ մէջը ոչի՛նչ: Բան մը տուր՝ լեցնեմ: — Լեցուր Վալանթինի տաշեղնեքով:» Ու կը մեկնի, կը վազեմ ետեւէն ու որպէս զի տայ ինձի անկէ՛ կ'երգեմ. «Լաւ ծխախոտ ունիմ ծխատուփիս մէջ»: Ապա ձեր արհեստանոցը եկանք, Պ .

Վալանթին, ու դուք լսեցիք ինչպէս ան պատասխանեց ինձի. «Ես լաւ ծխախոտ ունիմ, դուն պիտի չունենաս»: Ու կ'ուզեմ որ ինձի ալ տայ, որովհետեւ այդպէս համաձայնած էինք. գողնալ է ասիկա:

Տեղիբե (խնդալով).— Տմո՛չ: Գողնալը, բան մը առնել է: Քեզմէ ի՞նչ առի ես:

Լիւսիբե.— Հապա՞ ծխամորճա:

Տեղիբե.— Սուտ է, գրպանդ է ան:

Լիւսիբե.— Բնայց դուն գործածեցիր զայն, իսկ ե՛ս:

Տեղիբե (նայնր նմանցնելով).— Իսկ ե՛ս: Կը գործածես երբ ծխախոտ ունենաս:

Լիւսիբե.— Բայց իմ ծխախոտս քու քովդ է:

Տեղիբե.— Սուտ է, իմ ծխախոտս՝ իմինս է. գրպանէս վճարեցի անոր համար, հարցուր ժանրավաճառ Պ. Տնիին, պիտի ըսէ քեզի:

Վալանթին (որ ուշադրութեամբ մտիկ ըրած է). — Տէգի՛ր է, զաւակս, խնդիրը կը հասկնամ, կծծու թիւն է կ'ընես, ոչ աւելի ոչ պակաս: Հնարամիտ ես, չեմ ըսեր, չէ. ուղեցիր խեղկատակութիւն մը ընել, լա՛ւ, բայց բաւ է այդքանը: Պայմանադրութիւն մը պայմանադրութիւն է: Ծխախոտ տուր իրեն և վերջանայ. առանց ատոր կը նենգես:

Տեղիբե (մտահոգ).— Կը կարծէ՞ք Պ. Վալանթին:

Վալանթին.— Ապահով եմ ատոր: Լսէ ինչ որ կ'ըսեմ քեզի, բարեկամս:

Տէգիրե (իւր ծխախոտսը Լիւսիքնից կու տայ) — Ա՛ն: Կաղանկնք մը չեմ ուզեր ըլլալ ես:

Լիւսիքն.— Շնորհակալ եմ, Տէգիրե, շնորհակալ եմ. Պ. Վալանթէն:

Վալանթէն.— Իսկ այժմ, տղա՛ք, երբ իւրաքանչիւրդ կատարեց իր պարտականութիւնը, դեռ ըսելիք մը ունիմ ձեզի: Ինչո՞ւ կը ծխէք: Ծխախոտ գնելու համար ինչո՞ւ կը վատնէք ձեր դրամը: Չէք գիտեր ուրեմն, անոր պատճառած վնասը, անկէ առաջ եկած հիւանդութիւնները, արժած դրամը և անոր պատճառով եղած ժամանակի կորուստը:

Տէգիրե.— Օ, դրամին գալով՝ ոչինչ կ'արժէ ան: Արդէն շատ չենք ծխեր:

Վալանթէն.— Որովհետեւ փոքր էք տակաւին:

Լիւսիքն, (արհամարհանֆով).— Օ, փո՛քք, փոքրերը չեն ծխեր. . . Վալանթէն (ծիծաղելով). Ո՛ր, ահա թէ համետը ուրկէ՞ կը վիրաւորէ ձեզ: (*) Փոքր ըլլալ չէք ուզեր: Կ'ուզէք մեծերու պէս ընել: Ու դուք կը ծխէք, որովհետեւ կը ծխեն մեծերն ար Բայց, լսի՛ր, Տէգիրե, բեր ինծի նայինք հոն վարը անկիւնը գտնուող թակը. . . Պզտիկը չէ, ո՛չ, միւսը, — խոշորը: (Տէգիրե կը փորձէ վերցնել զայն, չի կրնար:) Ի՛նչ, չե՛ս կըրնար: Տես հասցա ես ինչպէս ձեռքիս մէջ կը դարձնեմ զայն: (Կը վերցնէ մեկ ձեռքով փայտէ մեծ թակը եւ դիւրութեամբ կը ցարժէ:) Բայց ինչպէ՛ս դուն չես կրնար վերցնել զայն:

(*) Ցաւը ուր է:

Տեղիւրէ.— Օ, Պ, Վալանթէն, դժուար չէ ա-
տիկա: Դուք մեծ էք, ձեր ամբողջ ուժին մէջ:
Վալանթէն.— Իսկ դուն:

Տեղիւրէ (ժպտելով).— Իսկ ե՛ս: Անշուշտ, յայտնի
բան է որ մեծ մարդու մը ուժը չունիմ: Խոր-
հեցէք՝ դեռ տասներեք տարու եմ ես:

Վալանթէն.— Իսկ ինչո՞ւ, երբ վերցնելու ա-
տեն մեծ մարդու մը ուժը չունիս, կ'ուզես ու-
նենայ մեծի մը ուժը կլլելու համար թոյն մը որ
քեզմէ աւելի զօրաւոր շատ մը մարդեր կ'սպաննէ:
Կը տեսնե՞ս, բարեկամս, ամէն բան իր ժամա-
նակին: Ծանր ու դժուարին աշխատանքը քու
տարիքիդ չի յարմարիր. . . ոչ ալ ծխախոտը:

Լիւսիկն.— Ե՛րբ կրնանք ծխել հապա:

Վալանթէն.— Եթէ ինծի կը հաւատաք, պի-
տի երբեք չծխէք: Ծխողը կը վատնէ իր դրամը,
կը կորսնցնէ իր ժամանակը, կը քայքայէ իր ա-
ռողջութիւնը, և ամենէն գէշը՝ վատ կապեր կը
հաստատէ. . . Աշխատանքի՛ այժմ: Իսկ դուք՝
դպրոց: (Տղաքը դուրս կ'ելլեն):

Տ Ե Ս Ի Լ Գ.

Վալանթէն, Քաղաքապահ զինուոր մը.

Քաղաքապահ զինուորը.— Նայինք, չեկար մեզ
տեսնելու, մինչդեռ պէտք է դայիր: Տասնապետը
երէկ կ'սպասէր քեզ, բնակութեանդ հրամանա-
դրին համար:

Վալանթէն.— Ներեցէք, Պ. քաղաքապահ զին-

ւոր. կը կարծէի մինչեւ այս երեկոյ ժամանակ
ունենալ, և որովհետեւ ստիպողական յանձնարա-
րութիւն մը ունէի . . .

Քաղ. Զինուորը.— Յանձնարարութիւնը ա-
տոր հետ կապ չունի: Ազատ արձակուած թիա-
պարտ մը, ամէն բանէ առաջ թիապարտ մըն է.
և եթէ տասնապետին ուզած օրը ներկայանալու
զանցառութիւնդ առաջին անգամ պատահած
լըլլար՝ գիւղին բնակիչներուն աչքին առջեւէն
պիտի տանէի քեզ:

Վալանքեցի.— Շնորհակալ եմ ձեր բարի վար-
մունքին համար, Պ. քաղաքապահ գինուոր: Ա-
պահով եղէք որ ճշտապահ պիտի ըլլամ այսու-
հետեւ:

Քաղ. Զինուորը (աւելի մեղմ).— Եւ լաւ ընես
պիտի: Եթէ գիւղին մէջ թիապարտ ըլլալդ գիտ-
ցուէր. շուտով պիտի կորսնցնէիր յաճախորդ-
ներդ:

Վալանքեցի.— Աւաղ, այո՛, գիտեմ ասիկա: Ու
թշուառութիւնը պիտի հասնէր առաջուան պէս:
Եւ սակայն ինքզինքս պատուաւոր մարդ մը
դարձած կ'զգամ ես: Կը սոսկամ ծուլութենէ,
գինեմոլութենէ, խաղամոլութենէ եւ մանաւանդ
անպատիւ արարքներէ: Կ'զգամ թէ պիտի կրնամ
աւելի անօթի մեռնիլ, քան թէ ստորին գործ մը
կատարել:

Քաղ. Զինուորը.— Շատ լաւ, խեղճ տղաս. կը
հաւատամ խօսքիդ եւ սխալած չեմ ըլլար սեղմե-
լու ձեռքը ազնիւ մարդու մը որ թիապարտ է

հղած : (Կ'երկարե ձեռքը Վալանքեքնի, որ կը բռնե, կը սեղմե գայն ուժգնօրէն իր ձեռքերուն մէջ եւ կ'ուզե խօսիլ, բայց կը յուզուի. եւ կ'սկսի աշխատիլ առանց բառ մը ըսելու.) *Խեղճ տղայ, Քաղաքայան, բարեկամս. մենք քաղաքայան զինուորներս չէ որ պիտի մատնենք քեզ, լաւ զիտես. . . Յտեսութիւն :* *Տեղեկագիրս պիտի պատրաստեմ. տասնընիսգ օրէ առաջ գալու պէտք չունիս :* (Գուրս կ'ելլէ.)

Տ Ե Ս Ի Լ Դ.

Վալանքեքն կ'աշխատի եւ ժամանակ առ ժամանակ կը դիտե բակին մէջ խաղացող զոտեր : Իր արհեստանոցին մէկ մասը բակին վրայ կը նայի :

Փիւլիէն.— *Տէգիրէ, տեսա՞ր, քաղաքայան զինուոր մը Պ. Վալանթէնին եկաւ :*

Տեգիրէ.— *Սյո, տեսայ, սեղմեց Պ. Վալանթէնի ձեռքը :*

Շարլօ.— *Ձեռքը սեղմեց : Տե՛ս, տե՛ս, տե՛ս, դարմանայի է ատիկա : Ես կը կարծէի թէ քաղաքայան զինուոր մը կու գայ միայն քեզի սպաննալու կամ ձեռքերուդ բթակապեր անցընելու համար :*

Տեգիրէ.— *Ի՛նչ յիշար խօսք : Քաղաքայան զինուոր մը կրնայ բարեկամ ունենալ, ինչպէս մենք ամենքս :*

Փիւլիէն.— *Է՛ լաւ, կը տեսնե՞ս, ես պիտի*

չտիրէի քաղաքապահ զինուորի մը բարեկամը
ըլլար:

Տեղիւրէ.— Ինչո՞ւ համար:

Ժիւլիէն.— Որովհետեւ . . . որովհետեւ: Վեր-
ջապէս ինծի հաճելի պիտի չթուի ատիկա: Երբ
քաղաքապահ զինուորի մը մօտ կը տեսնեմ ինք-
զինքս, վատ կ'զգամ, կարծես սարսուռ մը
կ'անցնի կոնակէս:

Լիւսիէն.— Լսէ՛, Շարլօ, սու մը ունի՛ս:

Շարլօ.— Այո, երկու սու ունիմ, ինչ ընելու
համար:

Լիւսիէն.— Փոխ տուր ինծի, Տիկ. Ժօլիվէէն-
րայի՛ն (սափարի մէջ աղնձած նուռ.) գնելու հա-
մար:

Շարլօ.— Պիտի չվերադարձնես, կը ճանչնամ
քեզ: Ունեցած դրամդ ամբողջ ծխախոտի կը
ծախսես:

Լիւսիէն.— Ազնիւ չես: Ընկերոջ մը խընդ-
րանքը մերժելը պէշ բան մըն է:

Շարլօ.— Ինչու որ պիտի չվերադարձնես ա-
ռածդ:

Լիւսիէն.— Այո՛, կըսեմ:

Շարլօ.— Կ'ըսեմ թէ ո՛չ:

Լիւսիէն.— Անամօթ, վատ ընկեր մըն ես
դուն:

Շարլօ.— Ինչո՞վ պիտի վերադարձնես անոնք
ինծի: Ուրկէ առնես պիտի դրամ:

Լիւսիէն.— Հը, մարդ աջ ու ձախ դրամ կը
գտնէ միշտ:

Շարլօ — Ո՛ր այդ: Որո՞ւ քով:

Լիւսիկն.— Կը ձանձրացնես զիս: Տանը մէջ
բաց դարակ մը խօ կը գտնուի. կը խոթես ձեռքդ
ու դուրս կը քաշես զայն մէջը գտնուած դրամ-
մին հետ:

Շարլօ.— Ատիկա գողնալ է:

Լիւսիկն.— Հըմ, իր ծնողքին քովէն մարդ
կը վերցնէ իր հաւնածը:

Վալանթին (որ լսած է բոլորը, կը մօտեցայ սը-
ղայոց.) — Այո՛, բարեկամս, Շարլօն լաւ կ'ըսէ.
գողնալ է ատիկա: Եւ դուն ազնիւ տղայ մըն ես
Շարլօ: Իսկ դուն, Լիւսիկն, ուշադրութիւն ըրէ,
բարեկամս: Լսէ. Շարլօն ինչ որ կ'ըսէ քեզի, ու
մի՛ վազեր սուերու ետեւէ: Բրալիններ ունենա-
լու համար մարդ սուերով կ'սկսի և կը վերջացնէ
ֆրանքներով ու բանտով. . . թերեւս թիարա-
նով: Ու թիարանը. . . դուն չես գիտեր անոր
ինչ ըլլալը:

Լիւսիկն.— Ի՞նչ բան է թիարանը:

Վալանթին.— Դժո՛խք: (Ներս կը մտնէ ու
կ'սկսի աւխաւսիլ:)

Տեղիւրէ.— Տե՛ս ինչպէս ըսաւ այդ բանը: Բո-
լորովին զարմանալի՛ էր:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե.

Նոյնք՝ մուրացիկ մը՝ կապիկ մը ուսին վրայ.

Մուրացիկը.— Ողորմութիւն, զաւակնե՛րս,
ողորմութիւն, եթէ կը հաճիք:

Լիւսիէն. — Ողորմութիւն ընելու կարողութիւն չունինք Տենք, բարի մարդ:

Մուրացիկը. — Փոքրիկ սու մը ունի՞ք ինծի և խեղճ բարեկամիս համար:

Շարլօ. — Ո՛ր է բարեկամդ:

Մուրացիկը. — Հոս, ուսիս վրայ, իմ բարի փոքրիկներս:

Տեգիրե. — Փոքրիկ զուարճալի կենդանին: Ինչպէս կը դիտէ մեզի: (Կապիկը կը վերցնէ գրիխարկը ու կը բարեւէ: Փոքրիկները կը խնդան:)

Մուրացիկը (կը փակէ կապիկին շղթան). — Գնա՛ խեղճ տմբօշտ, գնա՛ փոքրիկ սու մը ուզէ քեզի և քու հէք տիրոջդ համար: (Կապիկը գետին կը նետուի. կը ցատնէ, կը հանէ գլխարկը ու կը ներկայացնէ փոքրիկ տղայոց: Շարլօն եւ մէկ փոքրիկ սուեր կը դնեն գլխարկին մէջ, երբ կը հասնի Լիւսիէնին, ան ձեռքը կը խոթէ գլխարկին մէջ եւ փոխանակ հոն բան մը դնելու՝ երկու սու կը վերցնէ անկէ: Կապիկը որ իր աչքերը գլխարկին վրայէն չի վերցնէր, կը նշմարէ խաղը. կը կնքէ ու իրարու կը զարնէ ակօսանքեր, կը նետուի Լիւսիէնի վրայ եւ զայն խեղդելու ձեռք կ'ընէ: Տուր առածդ, չար փոքրիկ, կապիկս մէկ սանթիմ իսկ չի ներքը քեզի: (Լիւսիէն, զարհուրած, կու տայ կապիկէն վերցուցած երկու սուն: Կապիկը ուշադրութեամբ զանոնք կը դիտէ, կը փնէ Լիւսիէնի ձեռքը, կը նայի տիրոջ, որ նշան կ'ընէ անոր իր մօտ գալու. եւ կը բերէ իրեն իր գլխարկը սուերով մէկտեղ: Տղաք կը խնդան ու կը ծաղրեն Լիւսիէնը

աղաղակելով. «Կապիկը քենէ աւելի վարպետորդի էր» (Տեզիրէ միակը կը մնայ արհեստանոցին մօտ եւ կը շփէ փայտի կտորները: Մուրացիկը արհեստանոցին դուռնէն ներս կը մտնէ՝ ողորմութիւն խնդրելու համար:)

Տ Ե Ս Ի Լ Զ .

Մուրացիկը, Վալանքէն, Տեզիրէ (բակին մէկ
ա ն կ ի լ ն ը.)

Մուրացիկը. — Ողորմութիւն մը, եթէ կը
հաճիք:

Վալանքէն (զայն դիտելով). — Փոխանակ մու-
րալու, չաշխատի՞ս, բարեկամս: Կեանքդ շահելու
չափ ոյժ ունիս:

Մուրացիկը. — (Զայն ուշադրութեամբ փնտելե-
լիս). — Նայինք, կը սխալի՞մ արդեօք. . . Իբ-
ձայնը. իբրդէմքը: Ինքն է. . . ճիշտ ինքը: Ի՞նչ-
պէս, Թրիսթան, տեղաւորուեցա՞ր կահ կարասի-
ներուդ մէջ:

Վալանքէն (զարմացած). — Ով էք դուք:
Չեմ ճանչնար ձեզ:

Մուրացիկը. — Բայց այ՞ո՞, այ՞ո՞, կը ճանչնաս
զիս. . . Ո . . . քնաւ չես յիշեր բարեկամնե-
րդդ. . . Լաւ փնտռէ: Յիշէ բարեկամդ՝ Էրմիթը:

Վալանքէն (զարհուրանով). — Էրմիթը: (Ըզ-
գեսնուած կը բռնի եւ կը կակազէ) — Չեմ զի-
տեր. . . չեմ կարծեր:

Մուրացիկը (չար ժպիտով մը). — Գիտե՛ս, Թը-

րիսթա՛նս, գիտես: Գու ահաբեկած և խուժած
դէմքդ որոշապէս կ'ըսէ ինձ ատիկա. շղթաներու
իր ընկերը այնքան շուտ չի մոոցուիր: Միասին
լաւ կը յարմարէինք: Նման երկու քոյրերու: Եւ
երկուքս ալ քիչ մը վայրի. քիչ մը վտանգաւոր
համարուած: Աղէկ կոչած էին մեզ մեր ընկեր-
ները. Թրիսքան եւ Էրմիր:

Վալանքէն. — Նայի՛նք, ի՛նչ կ'ուզես: Չեմ
ուզեր չճանչնալ ձեւացնել քեզ: Միտքս կը ձգես
սոսկալի ժամանակամիջոց մը. — կեանքիս ամօ-
թալի օրերը: Այստեղ մարդ չի ճանչնար զիս, ուր
կ'ապրիմ պատուաւոր կերպով. իրրեւ լաւ ար-
հեստաւոր կ'աշխատցնեն զիս. կը շահիմ հացիս ու
բնակարանիս դրամէն աւելի: Եթէ քողազերծես
անցեալս, անպատուուած և կորսուած եմ:

Մուրացիկը. — Մի՛ վրդովիր, չար չեմ ես, չեմ
ուզեր կորուստի ենթարկել քեզ. միայն թէ ուտելիք
և պառկելու տեղ պիտի տաս ինձի. վերջը, քչիկ
մըն ալ դրամ՝ ապրելու ուրիշ տեղ մը գտնելու
համար:

Վալանքէն (ննուած). — Ա՛ռ, ինչ որ կը փա-
փաքիս, ձգէ ինձի գործիքներս: Ուրիշ բան չեմ
ուզեր: Գալով ճաշին, ատիկա չեմ կրնար տալ
քեզի, որովհետեւ տունը չեմ ճաշեր և բան մըն
ալ չունիմ հոն:

Մուրացիկը. — Շատ լաւ, անկարելին չեմ ու-
զեր, ցոյց տուր ինձի գանձդ: (Վալանքէն անոր
ցոյց կու տայ պահարան մը եւ կը բանայ դարակ-
նեռէն մին):

Վալանքեն. — Առ:

Մուրացիկը (կը համեւ եւ կը դնէ գրպանը):

— Երեսն, հարիւր, հարիւր երեսուն և չորս ֆրանք. . . ալ իշխան եմ: Քեզի՛ չորս ֆրանքը՝ մնացածը կը գրպանեմ: (կը ձեռանայ):

Տ Ե Ս Ի Լ Է.

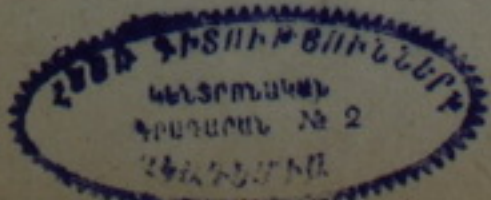
Վալանքեն կ'իյնայ արողի մը վրայ,

Տեղիւրէ կամացուկ մը կը մօտեցայ եւ զարմացած կը դիտէ զայն:

Տեղիւրէ. — Պ. Վալանքէն, հիւանդ էք: (Վալանքեն նստան կ'ընէ քէ հիւանդ չէ:) Կ'ուզէ՞ք կանչեմ հոս՝ մօտը բնակող Տիկ. Գլօփէն: (Վալանքեն նստան կ'ընէ քէ ոչ:) Հիւանդ էք սակայն. խիստ տեղուհեմ էք: Այդ շար մարդն էր որ ձեզ բոլորովին տակնուվրայ ըրաւ: (Վալանքեն սարսափով կը դիտէ զայն:) Մի՛ վախնաք, Պ. Վալանքէն, կարծեմ մեկնեցաւ ան: Անցաւ Տիկ. Գլօփէի տունը և ետեւի դռնէն դուրս ելաւ: Իր ըսածներէն բաներ մը լսեցի, թէ ձեր դրամը առած է. . . (Վալանքեն հետզհետէ կը սօզուցի, ու խօսիլ կ'ուզէ բայց չի կրնար:)

Տեղիւրէ (Վազելով դիմացի բակին մէջ զսնուող տունը). — Օգնութի՛ւն, Պ. Վալանքէնը կը մեռնի, Տիկ. Գլօփէ, շո՛ւտ, օգնութի՛ւն:

Տիկ. Գլօփէ (Կը վազէ եւ կը մտնէ Վալանքենի արհեստանոցը): — Ի՞նչ կայ: Ո՛ր, Աստուած իմ, խեղճ Վալանքէնը. . . Գնա՛, շո՛ւտ, Տէղիւրէ. գնա՛ մարդ գտիր: (Տեղիւրէ վազելով կը մեկնի:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ը.

Վայանքեն զգայագիրկ Տիկ. Գլօփե իրեն կրքն-
ցուցած և անոր գլուխը, շահ մը դրացիներ
կու գան եւ կը դառնան անոր շուրջը,
Տեղիք կը վերադառնայ:

Տեղիք. — Լա՛ւ է, Գտա՛ւ ինքզինքը:

Սարագործը. — Ի՞նչ պատահեցաւ այս խեղճ
Վայանթէնին:

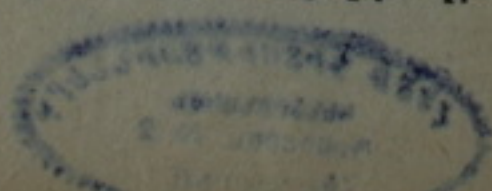
Տիկ. Գլօփե. — Չեմ գիտեր: Գրեթէ մեռած
գտայ զինքը: Դուն հին էիր, Տէղիքէ. ի՞նչ պա-
տահեցաւ:

Տեղիք. — Պատահածը այն է որ քիչ առաջ-
ւայ մուրացիկը զինք խոսովող բաներ ըսաւ:

Պայտարը. — Ի՞նչ, ի՞նչ բաներ:

Տեղիք. — Ըսաւ թէ էրմիթ էր իր անունը,
և ապա Թրիսթան անուանեց զայն: Յետոյ եղա-
կի խօսեցաւ հետը, ըսաւ թէ շար մէկը չէր ինք,
թէ շղթաներու իր ընկերն էր, թէ կ'ուզէր ու-
տել ու պառկիլ, թէ անոր դրամարկղիկը կ'ու-
զէր: Վայանթէն զայն իր դրամարկղիկին քով
տարաւ, մուրացիկը բացաւ զայն, վերցուց հա-
րիւր երեսուն ֆրանք ու մեկնեցաւ: Դիտեցի.
տեսայ խեղճ Պ. Վայանթէնը որ կտաւի մը պէս
տոգունած էր, սկսայ աղաղակել, և ահաւա-
սիկ. . . (բոլորն ալ ապշած կը մնան):

Պ. Փիւփիւս (խորհրդաւոր երեւոյթով մը). — Լը-
սեցէ՛ք, բարեկամներս, ասոր մէջ բան մը կայ,
ես ուսումնական մարդ եմ, ինչպէս գիտէք, շատ

գիտական գրքի մը մէջ կարգացի որ Թրիսթան
էրմիթը դահիճ մըն էր, և հոչակաւոր դահիճ մը:
Դուք լսեցիք ինչ որ մեզի ըսաւ Տէգիրէն, մու-
րացիկը Թրիսթան էրմիթ կոչած է վալանթէնը:
Ուրեմն . . . կը հասկնա՞ք: (կը լռէ:)

Տիկ. Գլօփեկ.— Բայց ո՞չ, Պ. Փիւփիւս, չենք
հասկնար . . . ուրեմն:

Պ. Փիւփիւս.— Չէ՞ք հասկնար թէ վալանթէնը
դահիճ մըն է:

Տիկ. Գլօփեկ.— Իսկ միւսը, հապա:

Պ. Փիւփիւս.— Միւսը: Իր ընկերը, որ կա-
ռափնատին և դահնային շղթան կը բռնէ:

Հացագործը.— Սոսկալի՛ է ատիկա:

Մսագործը.— Ահռելի է ատիկա:

Սարագործը.— Դահիճ մը մեր մօտ . . .

Պանդոկապան մը.— Դահիճ մը գիւղին մէջ:
Ինչ պէտք է ընենք:

Պ. Փիւփիւս.— Լսեցէ՛ք, բարեկամներս, վեր-
ցուցէ՛ք սալս, շուտով քաղաք վազեցէ՛ք քաղա-
քապահ գինուորաց տանապետին իմաց տալու:
(Բոլորն ալ կը մերժեն, ու կ'ըսեն քե բան մը չեն
գիտեր). է՛, լաւ, ձեզի հետ կը տանիք Տէգիրէն
որ ամէն ինչ լսած է . . .

Տեգիրեկ.— Ո՞չ, երբեք պիտի չեթթամ: Չեմ
ուզեր Պ. վալանթէնի հակառակ վկայութիւն
տալ, որ բարի եղաւ ինձ նկատմամբ ու օգտա-
կար խրատներ տուաւ ինձի: (Տեգիրեկ դուրս կը
փախչի, Պ. Փիւփիւս կը վազէ ետեւէն, միւսներն
ալ կը վազեն Պ. Փիւփիւսին ետեւէն.)

Տ Ե Ս Ի Լ Թ.

Վալանքեցի, (ինգլիզեր կը գտնուի. Տիկ. Գլովիե որ սուկուսով հեռացած է, կը վերադառնայ սուն):

Վալանքեցի (ինգլիզեր մինակ տեսնելով՝ կը բացայ աչքերը եւ զարմացմամբ կը դիտուի). — Առանձինն եմ, մեկնած է ան: Աստուած իմ, շնորհակալ եմ, հերիք է որ Տէգիրէ հասկցած չէ եւ չի խօսիր . . . Եթէ գիտնային: Եթէ միայն մէկ հողի գիտնար . . . Պիտի կորսուէի: Աստուած իմ, գթած ինծի: Թող գաղտնիքս թաղուի սրտիս խորը: Իսկ եթէ հասկցուած է ան՝ թող հեռանամ այս երկրէն:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ.

Վալանքեցի, Գիւղերեցը (անապարհանով
ներս մտնելով.)

Գիւղերեցը. — Չաւա՛կս, իմ աղնիւ զաւա՛կս, իմ բարի Վալանթէնս, ըսին թէ տկար ես, արդեօք շատ հիւանդ ես:

Վալանքեցի. — Շնորհակալ եմ, Տէր հայր, հողիս միայն հիւանդ է. բարին Աստուած ահաւոր փորձութիւն մը կը զրկէ, վերստին ոճիրի մը պատուհասը՝ որ հինգ տարի թիարան անցընել տուաւ ինծի:

Գիւղերեցը (մտաւանջ). — Ինչ ունիս սակայն: Արդարեւ շատ տոգուններ, շատ փոխուներ ես:

Վալանքեցի. — Տէր հայր, շղթաններու իմ ընկերս մուրալու եկեր է աւանին մէջ, ճանչցաւ:

զիս. Ինքզինքը ճանչցուց ինծի, որպէս զի լու-
թիւն պահէ՝ ունեցած բոլոր դրամս իրեն աուի:
բայց կը վախնամ որ գայ նորէն և յայտնէ ով
լլայս:

Գիւղերեցը. — Հանդարտէ՛, սիրելի Վալան-
թէնս: Աստուած ամէն ինչ մեր բարիքին համար
կ'ընէ, եթէ մինչեւ իսկ այդ ոճրագործը քեզ մասնէ,
պիտի չլքեմ ու պիտի պաշտպանեմ քեզ բոլոր ա-
նոնց դէմ որ վրադ պիտի յարձակին: Չկայ ան-
ներելի յանցանք, պիտի ջանամ անոնց հասկցնել
ասիկա:

Վալանթէն. — Դուք բարի էք, Տէր հայր,
սրտանց շնորհակալութիւն կը յայտնեմ ձեզի:

Գիւղերեցը (ժպտելով). — Ես Տէրոջը ծառան
եմ եւ կը ջանամ որ ըսեն ինծի համար. «Տէրոջ
արժանի ծառայ»: Արիացի՛ր և վստահէ երկնա-
ւորին գթութեան:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ա.

Գիւղերեցը, Վալանթէն, Պ. Փիւփիւս՝ Բա-
կոսելով Տեղիբեկն որ կ'ընդիմանայ, Տասնապետ մը,
երկու Բաղափապահ զինուորներ: Վալանթէն ար-
գելափակուած է, զիւղերեցը սյծ կու սայ անոր:

Տասնապետը (կը դայի զլիսարկին). — Պ. Վա-
լանթէն, գողութեան մը զո՛ր գացեր էք, այսպէս
կ'ըսէ Պ. Փիւփիւսը, որուն հանդիպեցանք ճամ-
բուն վրայ, (Վալանթէն չի պատասխաներ): Հետա-
պնդում կատարելու համար պէտք ունինք ձեր
վկայութեան: Ապահով եմ գողին հետքը գտնե-
լու մասին:

Վալանթէն. — Ես չեմ կողոպտուած, Պր.
Տասնապետ:

Տասն. (դառնալով Պ. Փիւփիւսին կողմը.).
— Պ. Փիւփիւս, դուք ինձի ըսիք որ ատաղձա-
դորձ Վալանթէնի ամբողջ ունեցածը գողցած են:

Պ. Փիւփիւս. — Եւ նորէն կը հաստատեմ, տաս-
նապետ. հարցաքննեցէ՛ք Տէգիրէն, ստահակ, մօ-
տեցի՛ր: Պատմէ՛ լսածդ: (Տեգիրէ կը դիտէ Վալան-
թէնը, որ շմտահոգուելու նշան կ'ընէ:)

Տեգիրէ. — Պ. Տասնապետ, տեսայ մուրացիկը
որ ողորմութիւն ուզեց Պ. Վալանթէնէն, որ իր
դարակին մօտ կեցեր էր ու դրամ տուաւ անոր:

Տասն. — Բայց, ասիկա գողութիւն չէ:

Տեգիրէ. — Ասոր համար չէ, Պ. տասնապետ.
Պ. Վալանթէնը ինք տուաւ անոր:

Տասն. — Ընչա՞ն է, Պ. Վալանթէն:

Վալ. — Իսկ եւ իսկ, Պ. Տասնապետ:

Տասն. (դժգոհ). — Պ. Փիւփիւս մեզ սըխա-
լեցուցիք:

Պ. Փիւփիւս (խիստ բորբոսաւ). — Սխալեցը-
նելի: Զեզի կ'ըսեմ թէ հիմա է որ կը սխալիք:
Իսկ ես գիտեմ քանի որ կ'ստուգեն ինձի ըսել աս-
տիկա, որ Վալանթէն թրիսթան էրմիթ կոչուած
դահիճն է—դահիճը թագաւորի մը: (Տասնապետը,
գիւղերէցը, քաղաքապահ զինուորները խնդալի կը
մարին, Վալանթէն ինքն ալ կը ծիծաղի:)

Տասն. (խնդալով). — Պէտք էր աւելի կանուխ
ինքզինքնիդ բացատրէիք, Պ. Փիւփիւս: Եթէ
դիտնայի որ Պ. Վալանթէնը դահիճ մըն է, եւ

աւելին՝ թագաւորի մը դահիճը, շատ պիտի ըլ-
ղուշանայի իրեն ժօտենայէ: Յտետութիւն, Պ. -
Վալանթէն, ներեցէք այցելութեանս համար:

Տասն. (Դուրս ելլել կ'ուզէ, Տիկ. Գլօփէ ցերս
կը մտնէ բոլորովին ահաբեկ):

Տիկ. Գլօփէ (շնչասպառ). — Պ. Տասնապետ,
գողցած են դրամս, գողցած են, գողցած են:

Տասն. — Ինչ բան գողցած են: Ո՞վ գողցած
է: Որմէ՞ կը կասկածիս:

Տիկ. Գլօփէ. — Դրամներս, սնտուկիս մէջ
ունեցած վաթսուն երկու ֆրանքս: Քիչ առաջ-
ւայ այդ անպիտան մուրացիկն է որ գողցաւ
դրամներս: Իր վրայ կը կասկածիմ հետեւապէս:

Տասն. — Օ, բուն իսկ մեր փնտռած մարդը
որ բանտէն է փախած. (Տասնապետ կը զիսէ Վա-
լանթէնը որ բոլորովին գունասած է:) Պ. Վալան-
թէն, մուրացիկը որուն դրամ տուիր ինչպիսի
դէմք մը ունէր:

Վալ. — Շատ չդիտեցի զինք, չեմ կրնար ը-
սել ձեզի թէ ինչպիսի դէմք մը ունէր:

Տասն. — Զէ՞ք կրնար ինձ տալ իր մասին ծա-
նօթութիւններ. պէտք է (կը շեշտէ այդ բառին
վրայ) որ յիշէք զայն եւ տաք այդ ծանօթու-
թիւնները:

Վալանթէն. — Յաղթանդամ է ան ինչպէս ես,
խարտեաշ մաղերով, կարմրորակ գոյնով, սրա-
ծայր քիթով, բերանը նուրբ եւ սեղմ՝ կորածայր
դունչով:

Տասն. — Ըիշտ մեր փնտռած մարդն է. Խօն-

սէբեօ՞, ուրկէ՞ անցաւ՝ ձեր տունէն դուրս ելլելէ
յիստոյ:

Վալ. — Տիկ. Գլօփէին տունը մտաւ ա՛յլ չտեսայ
դի՛նք: (Տասնապետը երկու զինուորներուն նշան
կ'ընէ որ հետեւին իրեն եւ արագօրէն կը հեռանայ:
Տիկ. Գլօփէն իր տունը կը մտնէ շափազանց յուզ-
ուած:)

Տ Ե Ս Ի Լ Փ Բ .

Վալանրէն, Գիւղերեցը, Պ. Փիւփիւս, Տեղիւրէ

Պ. Փիւփիւս (դժգոհ). — Պ. Վալանթէ՞նը:

Վալ. — Պ. Փիւփիւսը:

Պ. Փիւփիւս. — Մութ բան մը կայ այս խոնդ-
րին մէջ, պէտք է լուսարանեմ զայն եւ թէ կա-
մայ ակամայ անոր մէջ պէտք է անցնէք դուք,
նախ եւ սուաջ, պէտք է գիտնամ թէ ուրկէ՞ կու-
գաք եւ ո՞ր երկիրն է ձեր հայրենիքը:

Վալ. (սառն). — Ատոր անհրաժեշտութիւնը
չեմ տեսներ ես:

Պ. Փիւփիւս. — Այո՛, Պարոն, անհրաժեշտ է,
եւ կը հրաւիրեմ ձեզ այս կարեւոր կէտին վրայ
լուսարանել զիս:

Վալ. — Ըսի արդէն ձեզ, Պ. Փիւփիւս, որ ա-
տոր անհրաժեշտութիւնը չեմ տեսներ ես:

Պ. Փիւփիւս. — Ա, այդպէ՛ս: Լա՛ւ ուրեմն, Պա-
րոն, ըսի եւ կը պնդեմ՝ թէ դահիճ մըն էք դուք,
արդէն հոչակաւոր՝ պատմութեան մէջ, թէ ձեր
ձեռքերը ներկուած են ձեր նմաններուն արիւ-
նով, ձեր անմեղ զոհերուն՝ զոր սպաննեցիք:

բարրարոսութեամբ ձեր արքայական տիրոջ: Պատմութիւնը ծանօթ է ինձի, Պարոն, ես կարգացած եմ ձեր չարագործութիւնները եւ կը ճշգրտաւիրեմ Արժանապատիւ Տէր Հայրը, որ ձեզ արգիլէ մտնելու սուրբ տեղերը. ինչպէս եկեղեցի եւ գերեզմանատուն եւ չթողու թաղել ձեզ սուրբ հողին մէջ:

Վալ. — Պ. Փիւփիւս, կը խորհիմ թէ դեռ զիս թաղելու հարց չկայ, այսպէսով վիճարանութեան խնդիր չմնար:

Պ. Փիւփիւս. — Տէր Հայր, կը հրաւիրեմ ձեզ, պատասխանել ինձի:

Իւրեղեքցը. — Պ. Փիւփիւս, զիս հարցաքննելու ո՛չ մէկ իրաւունք ունիք. պարտաւոր չեմ պատասխանելու ձեզի:

Պ. Փիւփիւս. — Համայնքին գիւղապետի օգնականի իմ հանդամանքովս, կը հրաւիրեմ Տէր զիրէն որ վերստին պատմէ ձեզի Արժանապատիւ Տէր հօր առջեւ շղթաներու ձեր ընկերոջ հետ ունեցած ձեր խօսակցութիւնը:

Վալ. (սարսուռով եւ տգուցած). — Իսկ ես, Պարոն, կը հրաւիրեմ ձեզ լռել, եւ հանդարտ ձգել զիս եւ աշխատանոցիս մէջ գտնուող անձերը:

Պ. Փիւփիւս. — Շատ լաւ, Պ. Վալանթէն, կ'երթամ, եւ երբեք պիտի չխնդրէք ինձմէ որ ոտքերս ձեր արհեստանոցը դնեմ: Դահլիճ մը: Աղուսր հասարակութիւն: (Բարկուրեամբ դուրս կ'ելլէ):

Վալանթին, Գիւղերեցր, Տեղիբե

Տեղիբե. — Պ. Վալանթին, դուք միշտ բարի եղած էք ինձ նկատմամբ, դեռ քիչ առաջ օգտաշատ խրատներ տուիք ինձ, ձեզի հանդէպ բարեկամութիւն միայն կ'զգամ եւ ապահով եղէք որ պիտի շմտանեմ ձեզ:

Վալ. (մտախոյ). — Ի՞նչպէ՞ս կրնաս մտանել զիս. բարեկամս:

Տեղիբե. — Ըսելով այն ինչ որ ըսաւ ձեր բարեկամը Էրմիթ, որ Թրիսթան կը կոչէր ձեզ եւ շղթաներու իր ընկերը, եւ որ վախ պատճառած ըլլալ կը թուէր ձեզի: Տեսայ որ ան անձամբ վերցուց ձեր դրամները եւ դուք չէ որ տուիք, ու դուք չհամարձակեցաք մերժել իրեն: Ես շատ ցաւած եմ այս մասին ուրիշներուն բաներ մը խօսած ըլլալուս, որովհետեւ հիմա կը տեսնեմ որ ատիկա վնաս պիտի հասցնէ ձեզի: Չդիտեմ թէ ինչպէս, բայց կը դուշակեմ որ այս բանը կը նեղացնէ ձեր սիրտը: Այսպէս, ահա Պ. Փիւլիւսը մուրացիկը կ'երեւակայէ շղթաներու ձեր ընկերը, — այսինքն ան որ յանցապարտները կապելու շղթաներ կը կրէր: Ես ուսումնական չեմ անոր պէս, բայց, շատ լաւ գիտեմ թէ այս չէ եղածը եւ թէ վերջը պիտի ըլլայ. . .

Գիւղերեցր. — Ի՞նչ ըսել կ'ուզես, Տեղիբե, վերջացուր մտածածդ զաւակս, մի՛ վախնար:

Տեղիբե (ցածցնելով ձայնը). — Թէ ի վերջոյ

պիտի ըլլայ . . . թխապարտի չղթան . . . (Վալանթէն իր գործասեղանին կը կրօնի, զիւղերեցը սեղմելով անոր ձեռքը կ'ըսէ ականջին.) «Քաջութիւն, բարեկամս, մի՛ մասնէր ինքզինքդ»:

Գիւղերեցը (Բարեկամաբար բերել մը կը զարնէ Տեղիբէին այսին): — Դուն բարի տղայ մըն ես, Տէղիբէ, քեզի հաժար շատ լաւ բան մըն է երախտադէտ ըլլալ եւ անիրաւ չգտնուելի մարդու մը հանդէպ որ քեզի բարիք ըրած է: Ապահով եղիր որ, Վալանթէնը ազնիւ եւ պատուաւոր գործաւոր մըն է: Ես խորապէս կը ճանչնամ զինք, եւ կ'երաշխաւորեմ թէ ան արժանի է մեր բոլորիս գնահատանքին ու վստահութեան:

Տեղիբէ. — Դո՛ւ եմ, Տէր հայր, որ այդպէս կը խօսիք Պարօն Վալանթէնի մասին: Նոյնը պիտի կրնայի ես ըսել ուրիշներու, բայց պիտի չխօսիմ ինչ որ ըսաւ միւսը:

Գիւղերեցը. — Ո՛չ, զաւակս, մի՛ խօսիր այդ մասին: Կան մարդիկ որ խնդիրը սխալ պիտի հասկնան, ինչպէս ըրաւ, օրինակ, Պ. Փիւփիւսը. եւ ատիկա անհաճոյ պիտի ըլլար մեր բարի Վալանթէնին համար: (Փողոցին մեջ աղմուկ եւ աղաղակ կը լսուի):

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Դ.

Նոյն՝ Տիկ. Գլօփէ, Պր. Փիւփիւս, քանապէս, Երկու քաղաքացիական զինուորները բռնած են մուրացիկը

Մուրացիկը (Թալթլալով). — Ձեզի կ'ըսեմ թէ

մեծապէս կը սխալիք: Խեղճ մուրացկան մըն եմ
ես, չեմ ճանչնար անդամ ձեր Տիկ. Գլօփէն, գա-
լով այս ազնիւ ատաղձագործին, որ զգացուեցաւ
իմ վիճակէս ու քիչ մը դրամ տուաւ, իր կամ-
քին հակառակ բան մը չառի ես, ան պիտի ըսէ
ձեզի շխտակը:

Տասն.— Չարժեք այդքան ազմուկ, Թօնտէ-
րէօֆ, կը ճանչնամ քեզ: Ի զուր ինքզինքդ կը
սլաշտապանես: Ինչ բացատրութիւն կրնաս տալ
քովդ ունեցած դրամիդ մասին:

Մուրացիկը.— Դժուար չէ. այս բարի ատաղ-
ձագործն է որ տուաւ ինծի: Ընչտ չէ, ատաղ-
ձագործ:

Վալ. (սկաւ ձայնով մը). — Ընչտ է:

Տասն.— Որքան դրամ տուիք իրեն, Պ. Վա-
լանթէն:

Վալ.— Հարիւր երեսուն ֆրանք, Պ. տասնա-
պետ (ամենքն ալ կը զարմանան):

Մուրացիկը.— Կը տեսնէ՞ք ուրե՛ն:

Տասն.— Իսկ սնտուկիդ մէջ ինչպէս հարիւր
իննուսուն երկու ֆրանք ունէիր:

Տիկ. Գլօփէ.— Կը տեսնէ՞ք հիմա: Բոլորովին
ճիշտ, իմ վաթսունը երկու ֆրանքս:

Մուրացիկը.— Տիկինը կը սխալի: Ո՛չ տեսած
ուսիմ, ո՛չ ալ ճանչցած:

Տասն.— Եւ սակայն դուն մտած ես Տիկին
Գլօփէին տունը:

Մուրացիկը.— Տասնապետ, ոչ տեսած ու-
նիմ, ոչ ալ ճանչցած, կ'երդնում:

Տասն.— Պ. Վարանթէն սակայն յայտարարեց
որ դուն տիկին Գլօփէի տունը մտած ես իբար-
հաստանոցէն դուրս ելլելուդ:

Մուրացիկը (Աւսուժով Վալանթէնի կողմը
դառնալով).— Ըսի՞ր ատիկա, կրցա՞ր ըսել ա-
տիկա:

Վալ.— Ըսի ճշմարտութիւնը: Ես սլարտ իմ
ըսել զայն:

Մուրացիկը.— Ո՛ր, դուն կը սիրե՞ս ճշմար-
տութիւնը: Ու կը մատնես բարեկամ մը, ատոր
համար: Է՛ լաւ, ես ալ կը սիրեմ ճշմարտութիւնը,
եւ կ'ըսեմ ահա,— որովհետեւ աւելի լաւ է ուզիղ
խօսիլ քան սուտ,— քանի որ այս սատանորդի
տասնապետը կը ճանչնայ եւ ձերբակալեր է զիս:
Կ'ըսեմ ուրեմն, թէ անպիտան մը, սինլքոր մը,
զող մը, թիապարտ մըն ես դուն, թէ Պրէսթի
մէջ շղթաներու իմ ընկերս եղած ես, ու սլատուա-
ւոր մարդ ցոյց կու տաս ինքզինքդ հիմա երկ-
րին մէջ ապուշ մը սոթտելու համար, կ'սպասեմ
քեզ թիարան ուր ապսպրանք մը պիտի տամ
քեզ եւ պիտի մաքրեմ հաշիւդ. մատնի՛չ, կե՛ղծ
եղբայր, սինլքոր:

Վալ. (Ուրուականի մը նման զուցահաս՝ մուրաց-
կանին վրայ վճակիր ակնարկ մը կը նետե եւ կ'ըսե
հեղձուցիչ ձայնով մը).— Էրմի՛թ, փճացուցի՛ր,
սպաննեցիր զիս: Բայց կը ներեմ քեզի, ինչպէս
որ բարին Աստուած ներեց իմ մեղքերս: Գողցայ,
ճշմարիտ է, անպատուեցի ինքզինքս: Բայց դար-
ձի եկայ ու կը լուսամ որ թիարանին տան-

ջանքները քաւել տուին ամէն ինչ եւ վերատին
 բարձրացուցին զիս գթառատ Աստուծոյ առջեւ:
 Մարդոց աչքին թշուառ մըն եմ ես, անիծուած
 մը: Միայն Աստուծոյ սուրբ ծառան՝ դժբախտ-
 ներու մխիթարիչը, գթաց վրաս եւ շնորհ ըրաւ
 ինձ, գիտնալով թէ ով էի ես . . . էրմիթ, քեզի
 կու տամ ինձմէ առած դրամդ, կրնայ օգտակար
 ըլլալ, պատուաւոր մարդու մը դրամն է ասիկա,
 եւ շահուած պատուաւորապէս: (Գիւղերեցը կը
 սեղմէ Վալանքեքը իր բազուկներուն մէջ. Տեգիբեքն
 կը նետուի անոր վիզը՝ նեծկլտալով: Վալանքեքն՝
 գորովալից՝ կը համբուրէ զանոնք: Տիկ. Գլօփե
 կը սրբէ արցունքները: Պ. Փիւփիւսը յայտու
 կտած է: Տասնապետը կը մօտենայ Վալանքեքի
 եւ ձեռքը կը սեղմէ, հոյնը կ'ընեն նաեւ երկու
 քաղաքացիներ: Մուրացիկը ոտքի կար-
 բուժով մը գետին կը փռէ զինուորներէն մէկը,
 բռունցքով մը կը հարուածէ միւսը եւ կը խոյա-
 նայ դրան վրայ՝ դուրս ելլել եւ փախչելու համար:
 Տասնապետը օձիփէն կը բռնէ եւ կը կռուի հետը:
 Ոչ ոք դեռ ինքզինքը չգտած՝ մուրացիկը կը քաշէ
 իր զգեստներուն մէջ պահած դանակը զոր կը
 բարձրացնէ տասնապետին կուրծքին զարնելու հա-
 մար: Վալանքեքն որ անձկութեամբ կը հետեւի մու-
 րացիկին շարժումներուն. կը խոյանայ տասնապե-
 տին ընդ առաջ, կ'ստանայ դանակին հարուածը եւ
 գետին կ'իյնայ կրկնելով. «Կը ներեմ քեզ, էրմիթ»:
 Տասնապետը կ'օգտուի բմբուրեան առաջին վայր-
 կեանէն՝ բռնելու համար մուրացիկանը զոր գետին
 կը տապալէ եւ ձուկը կը դնէ անոր կուրծքին վր-

բայ: Միւս զինուորները որ ոսփի են ելած՝ օգնութեան կը վազեն իրենց պէտին, ամբողջ կը կապեն մուրացիկը, ու առանց որ եւ է ընդիմութեան կը ճանին գայն:)

Տասնապետը.— *Խեղճ Վալանթին, քաջ տղայ: Բարեկամներս, խնամեցէք զինքը, երախտապարտ պիտի մնամ ձեզի այդ մասին: Պէտք է երթամ ոճրագործը քաղաքի բանտը դնելու: Պիտի վերադառնամ ազատարարիս մասին լուրեր ստանալու: (Կը հետելի զինուորներուն:)*

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ե.

Վալանթին զգայագիրկ գիւղերէցին բազուկներուն մէջ, ծունկի վրայ՝ իր մօտ՝ Տէգիրէն կու լայ եւ բռնած է Վալանթինի մէկ ձեռքը. Տիկ.

Գլօփէ կ'ողբայ եւ սրունքները կը շարժէ գործասեղանին վրայ. Պ. Փիւփիւս բերանաբաց, աչքերը անշնորհ.

forէն բացած՝ սարսափահար
բայց յաղթական կը
կենայ:

Պ. Փիւփիւս.— *Է՛, նայինք. ի՛նչ կ'ըսէի ես, եւ դեռ լաւագոյն է ի՛նչ որ կ'ըսէի ես: Թիապարտ մը. . . տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուած մը: Կը շնորհաւորեմ ձեզ, Տէր հայր: Ազ-
լոր ծուխ մը ունիք հող:*

Գիւղերէցը.— *Այո՛, Պ. Փիւփիւս, ազնիւ եւ արժանի ծուխ մը: Երանի՛ միւս ծուխերս ալ անոր նմանէին:*

Պ. Փիւփիւս.— Ծնորհակալութիւն, Տէր հայր՝
թիարան չգտնուելիս կը նախընտրեմ ես: Իւրա-
քանչիւրը իր ճաշակը ունի, գիտէք: Մինչ այդ՝ ես
կը դադրեցնեմ յարարերութիւններս իրեն հետ:

Գիւղերեցը.— Հարցը այս պահուս յարարերու-
թեան վրայ չէ, Պ. Փիւփիւս: Ի սէր Աստուծոյ
գացէք բժիշկ մը փնտռելու:

Պ. Փիւփիւս.— Ե՛ս, ե՛ս Փիւփիւսս, ե՛ս գիւ-
ղապետի օգնականս, երթամ թիապարտի մը ծա-
ռայութիւն ընելու վազեմ, երբե՛ք չեմ երթար:
Դուք հոգ էք թողութիւն տալու անոր իր մեղ-
քերուն համար: Ատկէ աւելին պէտք չէ իրեն:
Ես կ'երթամ իրողութիւնը պատմելու գիւղին
բնակչութեան: (դուրս կ'ելլէ):

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Զ.

Վալանթին միտ մարած, գիւղերեցը՝ զայն
գրկած է. Տեգիրե, Տիկ. Գլօփե.

Գիւղերեցը.— Տիկին Գլօփե, գացէ՛ք, կը
խնդրեմ, բժիշկը փնտռելու: Ձեմ կրնար խեղճ
Վալանթինը թողուլ, որուն վէրքը կը ճնշեմ ար-
եան վազքը արգիլելու համար:

Տիկ. Գլօփե.— Աւա՛ղ, Տէր հայր, ոտքերս իմս
չեն: Խեղճ մարմինս կրել չեն կրնար անոնք: Ո՛,
սարսափը, յուզմունքը, անակնկալը . . . Ձե՛մ
կրնար: կը թողում ձեզ: Պէտք է երթամ կազ-
դուրում բարեկամներու մօտ, ու պատմեմ ան-
ցած դարձածը, ատիկա թեթեւացնէ պիտի վիշ-
տը . . . (դուրս կ'ելլէ):

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԷ.

Վալանբեկն՝ միւս մարած, գիւղերեցը՝ զայն իրեն կրթնցուցած է, Տեգիրեկ՝ կու լայ.

Գիւղերեցը. — Տէգիրեկ, բարի տղաս, դնա՛ Աստուծոյ սիրոյն, բժիշկը փնտռէ: Ի զուր կը ճընչեմ՝ թաշկինակովս վերքին վրայ. ան իր ամբողջ արիւնը կը կորսնցնէ: Վախնամ դժբախտութիւն մը պատահի խեղճ Վարանթէնին:

Տեգիրեկ. — Կը վազեմ ահա. Տէր հայր: Հէք Վարանթէն, եւ սակայն սրբան բարի է ան: Որքան կը սիրեմ զայն: (դուրս կ'ելլէ:)

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԸ.

Վալանբեկն՝ մարած. Գիւղերեցը՝ զայն իրեն կրթնցուցած է. քանի մը բոլակ ետ Բժիշկը եւ Տեգիրեկ:

Բժիշկը. — Ինչ կայ, Տէր հայր. (կը տեսնէ Վալանբեկը) Ինչպէս, զգայազիրկ բարի Վարանթէնը: Արիւնն ինչ պատահեցաւ:

Գիւղերեցը. — Դանակի հարուած մը ստացաւ այս քաջ տղան տասնապետին եւ ոճրագործին մէջտեղ նետուելով: Աճապարեցէք պ. բժիշկ, Վարանթէն իր ամբողջ արիւնը կը կորսնցնէ: (Բժիշկը կը կր հանէ իր զգեսքը, կը քաշէ քաշկինակը եւ ամուր մը վերքը կը կապէ:)

Բժիշկը. — Շուտով տունս մէկը զրկեցէք երթալ զօմանեօրեան-բալասան բերելու համար եւ կտաւ տուէք ինձի. գործիքներուս տուփը հոս մօ-

տըս է: Գիւղերեցը դուրս կ'ելլէ Տեղիբեկին հետ մեկտեղ, եւ շուտով կը վերադառնայ բերելով բժիշկին ուզածը: Գիւղերեցին օգնութեամբ բժիշկը կը բնեկ, կը խորաչափե վերքը, իրարու կը մօտեցնէ միսերը, վերքին վրայ կը թափէ ջուրով խառն գօմանեփորեան բալասանը զոր ուժգնօրէն կը բռնէ երկու անձեռոցներով ու ոտքի կը կանգնի:

Գիւղերեցը (անձկութեամբ.) — է, ինչպէս է Պ. բժիշկ:

Բժիշկը.— Կը յուսամ թէ ծանր բան մը չկայ, սիրտին դպած չէ, ոչ ալ թոքին, կը խորհիմ երկու օրէն կարենայ ձեզ ըսել թէ փրկուած է: (Գիւղերեցը կը սեղմէ բժիշկին ձեռքը:)

Գիւղերեցը.— Իսկ դարմանո՞ւմը:

Բժիշկը.— Շատ հեշտ: Բանի մը չդպիք, կէս ջուր գօմանեփորեան բալասանէ խառն կոխանր (*compresse*) միշտ թրջուած պահեցէք: Կարելի եղածին չափ քիչ շարժեցէք զինք: Բնացուցէք եւ տաք պահեցէք՝ ծունկերուն եւ ոտքերուն զննելով տաք կղմինտրներ: Ջուր կու տաք՝ միայն ծարաւելուն: Պիտի անցնիմ այս երեկոյ եւ վաղը առաւօտ:

Գիւղերեցը.— Մարդ զրկեցէք ինձ, Պ. բժիշկ, երիցատուն փոխադրելու համար զինք, հոն աւելի լաւ պիտի խնամուի, հոս խեղճ տղան մինակ է: (Բժիշկը դուրս կ'ելլէ:)

Վալանքեն՝ մարած, Գիւղերեցը, Տեղիւրեք, Ինչ
վերջ Սարագործը, Մսագործը, Ումնաղիրը,
Սարագործը. — Ահաւատիկ կեանք, Տէր հայր,
մարդ ուզած էիք. պատրաստ ենք ձեզ ծառայելու:

Գիւղերեցը. — Բարեկամներ՛րս, Գիտէ՞ք թէ ինչ
բանի կը վերաբերի խնդիրը:

Ումնաղիրը. — Այո՛, այո՛, Տէր հայր, Փիւլիլուսը
ամէն ինչ պատմեց մեզի:

Մսագործը. — Մեզ արդիլել կ'ուզէք, բայց...
մարդը մարդէ է, եւ քրիստոնեայ մը քրիստոնեայ:

Գիւղերեցը. — Շատ բարի, իմ ազնիւ բարեկամներս: Առէք իր մահճակալին տակի անկողինը՝ սաւաններով եւ վերմակներով. — դրէք գետինը . . . հող . . . այժմ, վրան դնենք զինքը . . . եւ ապա մօտս՝ — երիցատունը տարէք եւ կարելի եղածին չափ հանդարտօրէն: (Ումնաղիրը եւ Սարագործը կը բռնեն անկողնին ետեւի կողմէն, գիւղերեցը եւ մսագործը ոտքերու կողմէն՝ եւ կը կրեն դանդաղօրէն Վալանքենը, որ միշտ նուազած է: Տեղիւրեք կը հետեւի անոնց:)

Բ. ԱՐԱՐՈՒԱԾ

Մ Է Կ Ա Մ Ի Ս Յ Ե Տ Ո Յ

Տեսարանը կը ներկայացնէ Վալանթինի եւ Տիկ. Գլօփէի բակը: Դպրոցը՝ բակին խորը:

Տ Ե Ս Ի Լ Ա.

Շատ մը սղաներ կը խաղան եւ կը խօսուրոսին, վերջը կու գայ Տեղիբեկ:

Փիւլիբեկ. — *Տէղիբէն շտանուիր ա՛յ: Ինչ է հղեր, դուք կը տեսնէ՞ք զինք:*

Շարլօ. — *Պ. Վալանթինը իր տունը դալէն ի վեր քիչ անդամ կը տեսնենք զինք: Քանի մը բոսկէ մ'իայն՝ երբ վազելով կ'անցնի բան մը երթալ փնտռելու կամ զեղեր հասցնելու համար՝ Պ. Վալանթինին:*

Փիւլիբեկ. — *Ինչո՞ւ համար պարոն կ'ըսես:*

Շարլօ. — *Հասցա ինչպէ՞ս կ'ուզես որ ըսեմ:*

Փիւլիկն . — Կարձ՝ Վալանթէն : Թիապարտի մը հետ չարժեր այդքան ձեւակերպութիւններ քննել :

Նիկողոս . — Ընծարիտ է , իրականութիւնը չեթէ կ'ուզես , պէտք է թեթեւօրէն վարուիլ իր հետ երբ որ բանայ վերստին իր խանութը :

Պայտարին գաւազն . — Հայրիկս ըսաւ թէ չէր ուզեր այլեւս աշխատեցնել զայն :

Մսագործին գաւազն . — Իսկ իմ հայրիկս ըսաւ թէ չէր ուզեր միս ծախել անոր :

Փոքրիկ Քլօփկն . — Իսկ իմ մայրիկս ըսաւ թէ տունէն պիտի հանէ զայն , իր տանը մէջ բընակութիւն տալ չուզեր ալ անոր :

Սարագործին գաւազն . — Է՛ , լա՛ւ , իմ հայրիկս ձերիններուն պէտ չըսեր . . . Ան կ'ըսէ թէ Պ. Վալանթէնի համար դժբախտութիւն մըն է ասիկա , բայց թէ նուազ պարկեշտ մարդ մը չէ ան , թէ պատուաւոր թիապարտ մը աւելի կ'արժէ քան ուրիշ մէկը որ ասկաւին վտանգութիւն չէ ներշնչած :

Նիկողոս . — Ի՛նչ պիտի խաղանք տեսնենք , աղա՛ք :

Շարլօ . — Սաղանք թիապարտի խաղը , մեզմէ մէկը բանտէն փախած թիապարտը թող ըլլայ . միւսները անոր ետեւէն վազող զինուորները : Մն , Ժիլիէն , գնա՛ , պահուրտէ , թիապարտը պի-
ըլլաս դուն :

ժիւլիէն.— Ինչ ըսիր, ես չեմ ուզեր թիա-
պարտ ըլլալ: Դուն որ կը խօսիս, ինքզնիքդ եղիր: Ես
կը նախընտրեմ զինուոր ըլլալ:

Բոլոր սղաքը մեկ.— Ես ալ:

Շարլօ.— Պէտք է որ սակայն մէկը ձերբա-
կալենք

ժիւլիէն.— Օ, ահաւաստիկ Տէգիրէն Վալան-
թէնի տունէն դուրս կ'ելլէ: Թիապարտը ան ըլ-
լայ, վազենք ետեւէն: (Բոլորը միասին կը վազեն
Տէգիրէին վրայ, որ կը հրէ զանոնք եւ կ'ուզէ
համբայ բանալ. ընկերները կը օրջապատեն, կը փա-
փոսեն զինք, կը փաշեն իր զգեսները, մագերը: Տէ-
գիրէ համբերութիւնը կը կորսնցնէ, եւ ազատելու
համար՝ իր ընկերները կը հարուածէ: Ի վերջոյ
վար կ'իյնայ: Միւսները կը յարձակին վրան. Տէ-
գիրէ օգնութիւն կը պոռայ: Կ'երեւի Գիւղերեցը:)

Տ Ե Ս Ի Լ Բ .

Նոյն Գիւղերեցը

Գիւղերեցը.— Է՛ նայինք, ինչո՞ւ համար էր
այս իրարանցումը, այս տակնուվրայութիւնը: Ո՞վ
կ'ուզէք ձերբակալել: Ո՞վ էք փոքր այգակղ գե-
տինը: (Տղաք ամօրահար կը բաժնուին, Գիւղերեցը
կը տեսնէ Տէգիրէն սարածուած, որ ինքզնիքը ազատ
զգացածին պէս, ոտքի կը կանգնի եւ կ'ըսէ՝ վրայի
փոռին քօքուելով:)

Տէգիրէ.— Ներեցէ՛ք, Տէր հայր, չկարողացայ

երթալ փնտուելու ինչ որ կ'ուզէր Պ. Վալանթէնը, որովհետեւ անոնք վրաս յարձակեցան և գետին փռեցին զիս, չեմ գիտեր թէ ինչո՞ւ համար:

Շարլօ.— Թիսպարտ խաղալ կ'ուզէինք, և որովհետեւ մեր մէջէն չէինք գտներ մէկը որ ուզէր թիսպարտ ըլլալ՝ Տէգիրէն անոր անդը գրինք:

Տէգիրէ.— Տե՛ս... եթէ ըսէիք ասիկա ինծի, չէ՛ չէի ըսեր. միայն այս վայրկեանիս ժամանակ չունէի, քանի որ Պ. Վալանթէնը դեռ նոր յանձնարարութիւն մը ըրած էր ինձ

Գիւղերեցը.— Տղա՛քս, մի՛ խաղաք այդ խաղը, գէշ խաղ մըն է ասիկա:

Ժիւլիէն.— Ինչո՞ւ համար, Տէր հայր:

Գիւղերեցը.— Որովհետեւ Պ. Վալանթէնը հոս բակին վրայ նայող մօտի տանը մէջ է, և կրնայ լսել ձեր ձայնը:

Նիկողոս.— Ինչ կ'ելլէ ասկէ:

Գիւղերեցը.— Այն կ'ելլէ որ ան պիտի վըշտակի, իսկ դուք պիտի չուզէիք վըշտ պատճառել անոր, որ մըշտ բարի եղած է ձեզի հանդէս:

Տէգիրէ.— Եւ որ այնքան գեղեցիկ խրատներ տուած է մեզի:

Ժիւլիէն.— Հը՛, թիսպարտ մը.— այնքան գողտրիկ բան մը չէ ասիկա:

Գիւղերեցը.— Ինչպէս մէկ ուրիշը և աւելի՛ քան մէկ ուրիշը: Իսկ ինչ որ դուն կ'ըսես, Ժիւլիէն, շատ վատ բան մըն է: (Տղաք կը ցուիին և կ'ուզեն խաղալ աւելի հետուն. Տէգիրէ կը մեկնի:)

Գիւղերեցը, վայրկեան մը վերջ՝ վալանքեցն:

Գիւղերեցը մտածկոտ կ'երեւեկէ բակից մեջ:

— Ինչո՞՞ վալանթէն, ամէն մարդ, մինչեւ իսկ տղաքը փախուտ կու տան իրմէ եւ կ'արհամարհեն զինք: Վախնամ թէ չկարողանայ զիմանալ ընդհանուր այս լքումին: Ես պիտի չլքեմ զինք: Սակայն առանց գործի ինչպէ՞ս պիտի ապրի, եթէ բոլոր յաճախորդները թողուն զինք: (Վալանքեցնի դրան մօտ գտնուող արոտի մը վրայ կը նստի եւ կը թուի մտածել: Գուռը կը բացուի ու կ'երեւի վալանքեցը, տղուցնա՞ծ եւ սկաւ: Կը նստի գիւղերեցին մօտ եւ ձեռքը կ'երկարէ անոր, գիւղերեցը կը ցնցուի:) Ահ, դո՛ւն ես, ինչո՞՞ զաւակօ, ինչո՞ւ համար ձգեցիր սենեակդ:

Վալանքեցն. — Օգի կարիք ունէի, Տէր հայր: Այս վէրքը ստանալէս ի վեր կը մրրկիմ, ազատ օգին մէջ միայն կրնամ ուղածիս պէս շնչել: Լսեցի անցած դարձածը: Զգեցէք անոնք, Տէր հայր, ձգեցէք այդ տղաքը, Աստուած կը պատժէ զիս, ճիշտ է, շատ յանցաւոր եմ ես:

Գիւղերեցը. — Եւ այնքան անդթօրէն պատժուած, բարեկամ:

Վալանքեցն. — Բայց, տեսէք ինչպէ՞ս օգտուեցայ պատիժէն, Տէր հայր, թող առաւ Աստուած որ, այս դժոխքին մէջ իմ քնակուլթեանս ժամանակամիջոցին, բարի կրօնաւորներ զսն խօսին:

քարոյ մը, բարին Աստուած սողկեց սրտիս, գար-
ձայ մանկութեանս հաւատքին, կը պահեմ այդ
հաւատքը եւ երջանիկ եմ ամօթով քաւած բլլա-
յուս գողութիւնը՝ զոր գործեցի երիտասարդու-
թեանս առաջին բարերարին մօտ:

Գիւղերեցը. — Այդ զգացումը գեղեցիկ է եւ
քրիստոնէական, սիրելի Վալանթէնս, բայց ինչ-
պէս պիտի տպրիս, եթէ ամէն մարդ փախուտ
տայ քեզմէ, եթէ զործ չունենաս:

Վալանթէն. — Կը յուսամ զործ ունենայ,
Տէր հայր, կը յուսամ յաղթել անոնց չկամու-
թեան, ձեր եւ տասնապետին օգնութեամբ, որ
խոստացաւ ի նպատտ ինձի խօսիլ անոնց:

Գիւղերեցը. — Ես այ քիչ մը կը յուսամ, բա-
րեկամս, բայց քեզի դէմ շատ լիցուած են ա-
նոնք:

Վալանթէն. — Ո՛չ ամէնքը, Տէր հայր, տեսէք
փոքրիկ բարի Տէղիբէն, որ իր հօրմէն կը խնդրէ
իրր աշկերտ քովս մնալ: Պործ սպասելու համար
կարեւորը քիչ մը դրամ ունենայն է:

Գիւղերեցը. — Այդ մասին մի՛ նեղուիր, բա-
րեկամս, գիտես ինչ որ քեզ ըսաւ տասնապետը,
եւ յետոյ իմ քսակս թէպէտ վտիտ՝ բաց է գեւ
քեզի համար, արիացիր: Աստուած երեսի վրայ
չի թողուր իբեհնէրը: Կորով ունեցիր ու երբ որ
ուժերդ հաւաքես, աշխատանքը պիտի չսպակսի
քեզի:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ .

Նոյնի՛ Տասնապետք

Տասնապետք .— Ո՛ր, դո՛ւքս ելած ես, իմ բարի, իմ աղնիւ զաւակս: Գոհ եմ քեզ առողջացած անսնելուս: Եթէ մուրացիկը դանակը սրտիդ հասցնէք, վշտահար պիտի մնայի ես: Մտածել որ քեզի պէս աղնիւ տղայ մը ինքզինքը զոհած էր ինծի համար, դժնդակ յիշատակ մը պիտի ըլլար այդ, ինչ որ է: Բայց . . . լաւ վերջացաւ ամէն ինչ:

Գիւղերեցը .— Հարցը սակայն, իմ քաջ տասնապետս, կը վերաբերի արգիլել զիւղին ընակիչները որ մեր պատուաւոր թիապարտէն արհամարհանքով երես չդարձնեն:

Տասնապետք .— Ինծի ձեզ: Վալանթէն, բարեկամս, ոյժ կ'զգաս վրադ իմ գլխաւորութեամբս աւանին մեծ տղաներուն մէկ այցելութիւնը ընդունելու:

Վալանթէն .— Կարծեմ թէ այո՛:

Տասնապետք .— Լա՛ւ, սպասէ զիս այստեղ, դուք ալ, Տէր հայր, որովհետեւ թերեւս պէտք ունենամ ձեր օգնութեան: (Դուրս կ'ելլէ):

Տ Ե Ս Ի Լ Ե .

Գիւղերեցը, Վալանթէն, ապա Տեղիւրէ՛
որ հաց մը կը բերէ:

Տեղիւրէ .— Ահաւաստիկ եկայ, Գ. Վալանթէն:

Ուշացայ, որովհետեւ հացագործը չէր ուզեր հաց տալ: Պէտք եղաւ որ հայրիկս դայ գնէ իրրեւ իրենը:

Վալանքէն (Ժայտելով).— Շնորհակա՛լ եմ, դաւաւակս, շնորհակա՛լ եմ: Քեզի շատ նեղութիւն կը պատճառեմ, բայց կորովդ զօրավիդ կը դառնայ քեզի, չես ընկրկիր խեղճ թիապարտին առջեւը:

Տեղիւրէ.— Մի՛ խօսիք այդպէս, Պ. Վալանքէն, կարծես դիս կ'անարդէք այդպէս խօսելով: Շատ անգամներ արգիլած էք ինձ յիմարութիւններ ընելու, չեմ մոռնար ատիկա, նայի՛նք, ես կը սիրեմ ձեզ, եւ շատ դո՛ւ եմ որ հայրիկս թոյլ կու տայ ինձ ձեր քով աշկերտ մնալու: Բարեկամներ մնանք պիտի մենք միշտ, խորապէս կ'զգամ ատիկա:

Վալանքէն.— Այո՛, փոքրիկ բարեկամս, միշտ, եթէ Աստուած կամենայ: Պիտի չմոռնամ ամիսէ մը ի վեր ինձի հանդէպ ունեցած ընթացքդ, այն օրէն որ վիրաւորուեցայ ես:

Տ Ե Ս Ի Լ Զ.

Նոյն՝ Տասնապետը, որուն կը հետեւին գիւղի բնակիչներուն մեծ մասը. Վալանքէն կ'աւգէ վեր ելլել. տասնապետը վար կը նստեցնէ զինք:

Տասնապետը.— Կեցի՛ր, աղա՛ս, կեցիր հողբերի բոլոր այս մարդիկը որոնց մասին երէկուրնէ խօսած էի քեզ, շնորհաւորելու համար այն օր:

ւան գեղեցիկ վարժունքդ, երբ այդ սինլքոր թի-
ապարտը, շղթաներու քու վաղեմի ընկերդ, ուզեց
վերջընել կեանքս այս աշխարհէն, ապրելու նեղու-
թիւնները խնայելու համար ինձիւ յարեալ մըն
է ան. թիարանին մէջ հիմա իր տեղը դրած է:
Իսկ դուն ազնիւ եւ պատուաւոր մարդ մըն ես,
որուն երջանիկ եմ ես ձեռքը սեղմելու, պիտի յար-
գուիս, պիտի գնահատուիս ու սիրուիս ամենուն
կողմէ դուն, թէպէտ կեանքիդ մէջ սխալ մը
գործած ըլլաս զոր քաւելու համար դժնդակ տա-
ռատանք մը կրած ես: (Իստուրով ամբօսին
կողմը) Կը հաւատա՞ք դուք, որ ոչինչ բան մը,
պարզ ապաշխարութիւն մը ըլլայ հինգ տարի
անցընել թիարանին մէջ, խուժը մը աւազակնե-
րու եւ մարդասպաններու հետ: Սամսոնի ուժն
ու քաջութիւնը ունենալու է մարդ, այդ սին-
լքորներուն դիմադրելու ու հոն պատուաւոր եւ
բարի քրիստոնեայ մը դառնալու համար: Իսկ
ես ձեզի կ'ըսեմ, որ պատուաւոր թիապարտ մը
աւելի գնահատելի է, աւելի արժանի վստահու-
թեան եւ յարգանքի՝ քան ամենէն պատուաւորը
մեր մէջ, մէջը հաշուելով իմ վաշտս՝ կազմուած
քաջերու ընտրելագոյնով, մէջը ըլլալով նաեւ ե՞ս
որ կը խօսիմ ձեզի: Իսկ ան որ պիտի մերժէ
բարեկամս, իմ ազատարար Վարանթէնս, ան որ
պիտի չսրտուէ զայն, յարգանք պիտի չտածէ տ-
նոր հանդէպ, անիկա ստոր մը եւ անտիրտ մըն է:
Իսկ դուք, բոլորդ, պէտք է տեսնէք անոր մէջ
ազնիւ, քրիստոնեայ, ընտրուած հոգի մը ու սի-

բէք: Շխասկ չէ, Տէր հայր: Գալով ինձի, ես
կ'արհամարհեմ յիմարը, վատը, որ կ'անգոսնէ
ազնիւ վալանթէնը: Ու ձեր ամենուզ առջեւ ես
անոր կը յայտնեմ իմ երախտագիտութիւնս, իր
կեանքին գնով զիս փրկած ըլլալուն համար:
(Տասնապետը կը սեղմէ վալանթէնը իր բազուկնե-
րուն մէջ, վալանթէն խիստ յուզուած՝ շնորհակա-
լութիւն կը յայտնէ անոր եւ Տերոջ օրհնութիւնը կը
խնդրէ անոր համար:)

Փիւղերեցը. — Ինչ որ կ'ընես, սիրելի տասնա-
պետս, լաւ է: Ինչ որ կ'ըսես, ճիշտ է եւ արդար:
Բեզի պէս ես ալ, ամէնուն առջեւ կը յայտա-
բարեմ որ կը սիրեմ ու կը յարգեմ վալանթէնը,
եւ կը յայտնեմ որ մեր ամենուս պարտականու-
թիւնն է օգնել անոր՝ պատուաւորապէս վաստկե-
լու իր ապրուստը, տալով իրեն աշխատանք ինչ-
պէս անցեալին մէջ: Մեզմէ ծածկելու ոչինչ ունի
ալ. կրնայ համարձակօրէն խօսիլ իր անցեալին
մասին, ամենուզ նկատմամբ անիկա պիտի ու-
նենայ խորունկ երախտագիտութիւն մը ձեր վե-
հանձն կեցուածքին համար: Արդէն չափազանց
զգացուած է ան մեր ազնիւ սարագործ՝ նախկին
ղինուոր, պարոն Կռանտի առաջարկութենէն, որ
առաքինութիւնը լաւ հասկցող մէկն է: Պ. Կռանտը
անոր կու տայ իր սրղին Տէղիբէն՝ իրրեւ ատագ-
ձագործի աշկերտ:

Շաս մը ձայներ. — Շա՛տ լաւ է ատիկա: Մե՛նք
ալ նոյնը պիտի ընէինք:

Ուրիշ ձայներ. — Իսկ մենք կ'ընդունինք Պ. Վալանթէնը որպէս մեզմէ մէկը:

Ուրիշ ձայներ. — Եւ մենք պիտի ընենք անոր համար, ինչպէս որ ըրին Տէր հայրը եւ Պ. Տասնապետը:

Ամենք միասին. — Կեցցէ՛ Վալանթէնը. կեցցէ՛ մեր բարեկամ Վալանթէնը: Աղմուկը կը յուզէ դպրոցը, դպրոցապետը կը բանայ դուռը, տղայք ամբողջ դուրս կ'ելլեն, եւ կ'աղաղակեն, առանց գիտնալու քե ինչու. «Կեցցէ՛ Պ. Վալանթէնը, կեցցէ՛ մեր բարեկամ Պ. Վալանթէնը»: Վալանթէնը բոլորովին յուզուած է, շնորհակալութիւն կը յայտնէ ամենուն, Տասնապետը ամեն տեղ ձեռք կը սեղմէ: Պ. Փիւփիւս կը վազէ:

Տ Ե Ս Ի Լ Է.

Նոյն՝ եւ Պ. Փիւփիւս

Պ. Փիւփիւս. — Ի՞նչ կայ թիապարտին տունը: Կտոր կտոր կ'ընեն զինք: Բնակարանը կը կործանեն:

Տիկին Գլօփե. — Զգուշացի՛ր. յիմարարանելէ չա՛ր լեզու, չա՛ր սիրտ: Կ'ուզէիր չէ՞, որ կտոր կտոր ընէին ան, որուն միշտ նախանձեցար եւ դոր արհամարհեցիր շարունակ: Աւելի մտքուրէ անիկա քան դուն, ազուաւի սիրտ: Իսկ մենք կը յարգենք, կը սիրենք Պ. Վալանթէնը:

Պ. Փիւփիւս. — Թիապարտ Վալանթէնը . . . Մ, օ, օ, սիրուն զուարճախաղ . . .

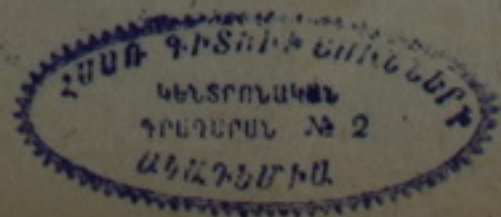
Մսագործը.— Ձգուշացիր, չար լեզու, որ
գլխուդ խաղ մը չգայ եւ լաւ ծեծ մը չբաշենք
քեզի, որուն արժանի ես արդէն:

Պ. Փիւփիւս.— Խենդեցն՛ր են, ինձի նայէ՛,
տասնապետ: Վռնաէ դուրս տեսնենք սա թիա-
պարտը որ կ'ամպատուէ մեր գիւղը:

Որմնադիրը.— Դո՛ւն է որ պիտի վռնաուիս,
օձի լեզու: Դո՛ւրս Փիւփիւսը, անարժան է ան
մեր գիւղապետին օգնականը ըլլալու: Դո՛ւրս:
(Ամենք կը տրտապանեն Պ. Փիւփիւսը որ կտաի մը
նման տգուներ է, քիչ մը կը հրմեկեկ եւ դուրս
կը հանեն:)

Գիւղերեցը.— Շնորհակալութիւն կը յայտնեմ
ձեզ Վայանթէնի տեղ, ազնիւ բարեկամներս,
զինք այնքան ջերմօրէն պաշտպանած ըլլալնուդ,
շնորհակալութիւն, եւ տասնապետին՝ ձեզ բոլորիդ
հասկցուցած ըլլալուն համար առակին արդարու-
թիւնն ու ճշմարտութիւնը. ՉԿԱՅ ՄԵՂԻՔ ԱՆՆԵ-
ՏԵԼԻ:

Վ Ա Ր Ա Գ Ո Յ Ր

Վ Ր Ի Պ Ա Կ

Էջ 8. վարէ՛ն 12րդ սող.

. . . Վալանթին (ծիծաղելով) Կարդալ նոր առ-
դով:

ԳԱՍ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

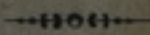

220029560

12
 БУН. АС
 14. 15
 16

A $\frac{11}{29560}$

**ՀԱՅ ԳՐԱՍՊԻՐԱՅ ԼՈՅՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
 ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ**

Գրական Հաւարածոյ
 Գիցաւան Ա. Իւրջ 25 (է)

- Պատանեկան Գրադարան
1. Թիապարտը 15 »
 2. Արմենակին Յոյսերը 10 »

~~~~~  
**ԳԻՆ 15 ՂՐՇ.**  
 ~~~~~

11
 100

Ուղեցոյց Ռուսմաներէն լեզուի
 Մասիս Տարեցոյց 1923

Մահոյ տակ է հրուանդ Օտեանի
 Ընկեր Փանջուսի ի Մալլ վար
 Ընկեր Փանջուսի ի Վասպուրական
 Ժողովրդական Երգարան
 Ռուսմանասոյ Բառարան